

Høyringsnotat av 19. 08. 2015

**Forslag om å oppheve lov om ferie for fiskere
og forslag om endring i lov om ferie (ferieloven)**

Høyringsfrist 19. 11. 2015.

Innhald

1.	Hovudinnhaldet i høyringsnotatet	4
2.	Gjeldande rett.....	6
2.1.	Innleiing	6
2.2.	Feriefondet for fiskarar	6
2.3.	Kven som har ein lovfesta rett til ferie.....	6
2.4.	Tidsrom for rett til ferieavvikling	6
2.5.	Berekne feriepengar	7
2.6.	Sanksjonar	7
2.7.	Dei andre føresegnene i lova om ferie for fiskarar	8
3.	Departementet si vurdering av behov for endringar	10
4.	Departementet sine merknader til forslaga om lovendringar	11
4.1	Feriefondet for fiskarar	11
4.1.1	Rettsgrunnlag	11
4.1.2	Departementet si vurdering.....	11
4.2	Kven som har ein lovfesta rett til ferie	11
4.2.1	Rettsgrunnlag	11
4.2.1	Departementet si vurdering.....	12
4.3	Tidsrom for rett til ferieavvikling	14
4.3.1	Rettsgrunnlag	14
4.3.2	Departementet si vurdering.....	15
4.4	Berekning av feriepengar	16
4.4.1	Rettsgrunnlag	16
4.4.2	Departementet si vurdering.....	17
4.5	Sanksjonar	18
4.5.1	Rettsgrunnlag	18
4.5.2	Departementet si vurdering.....	19
4.6	Attverande føresegner i lov om ferie for fiskarar	19
4.6.1	Rettsgrunnlag	19
4.6.2	Departementet si vurdering.....	20
5	Administrative og økonomiske konsekvensar, konsekvensar for det samiske folk	22
6.	Departementet sine forslag til lovendringar.....	23
6.1.	Forslag til lov om oppheving av lov av 16. juni 1972 nr. 43 om ferie for fiskere	23
6.2.	Forslag til lov om endring i lov 19. april 1988 nr. 21 om ferie (ferieloven).....	23

1. Hovudinnhaldet i høyringsnotatet

Innleiing

Departementet foreslår i dette høyringsnotatet å oppheve lov 16. juni 1972 nr. 43 om ferie for fiskere. Departementet foreslår dessutan ei endring i lov 19. april 1988 nr. 21 om ferie (ferieloven).

Hovudformålet med lovforslaget er å forenkle regelverket. Det er også eit mål å gi fiskarar som utfører arbeid i andre si teneste dei same rettane som andre arbeidstakarar.

Lovforslaget inneber i hovudsak:

1. At heile lova om ferie for fiskarar blir oppheva.
2. At fiskarar som utfører arbeid i andre si teneste blir omfatta av lov om ferie (ferielova).

Feriefondet for fiskarar

Feriepengane til fiskarane vart tidlegare utbetalt gjennom eit feriefond som Garantikassa for fiskarar administrerte. Denne ordninga har ikkje vore nytta på 20 år, og departementet foreslår derfor å oppheve § 6 om Feriefondet i lova om ferie for fiskarar.

Kven som har ein lovfesta rett til ferie

Lovforslaget inneber at *fiskarar som utfører arbeid i andre si teneste* no skal omfattast av reglane i ferielova. Fiskarar som ikkje utfører arbeid i andre si teneste (typisk eigar) vil ikkje lenger ha ein lovfesta rett til ferie.

Tidsrom for rett til ferieavvikling

Når vi foreslår at fiskarar som utfører arbeid i andre si teneste skal omfattast av den alminnelege ferielova, inneber det at denne gruppa av fiskarar får ein vilkårslaus rett til å ta *18 dagar* ferie i tidsrommet 1. juni til 30. september.

Berekning av feriepengar

Departementet ønskjer å oppheve dagens føresegn om berekning av feriepengar for fiskarar. I følgje denne føresegna skal feriepengane finansierast av fiskarane sjølv ved at arbeidsgivar trekkjer den gjeldande prosentsatsen i arbeidsfortenesta til fiskarane, og utbetalar beløpet som feriepengar når det er ferie. Departementet ser ikkje grunn til at feriepengane for tilsette fiskarar skal bereknast på andre måtar enn for andre arbeidstakarar. Lovforslaget inneber at feriepengar for fiskarar skal bereknast som eit *tillegg* til den lønna som blir utbetalt i oppteningsåret.

Sanksjonar

Lova om ferie for fiskarar inneheld ei føresegn om straff. Den alminnelege ferielova har ikkje noko slik føresegn. Departementet foreslår å oppheve føresegna om sanksjonar.

Dei andre føresegnene i lov om ferie for fiskarar

Departementet foreslår å oppheve dei attverande føresegnene i lov om ferie for fiskarar. Fleire av paragrafane har same karakter og innhald som føresegner i den alminnelege ferielova.

2. Gjeldande rett

2.1. Innleiing

Tradisjonelt har fiskarane hatt ei rekkje særreglar på fleire velferdsrettslege område, medrekna reglar for fiskarpensjon, a-trygd (dagpengar) og garantilott. Det er Garantikassa for fiskarar som administrerer desse ordningane. Reglane om ferie for fiskarar er også særskilt regulerte i ei eiga lov. Lova om ferie for fiskarar vart vedtatt i 1972, men tredde ikkje i kraft før 1. februar 1980 (delvis) og den attverande delen frå 17. desember 1982. Garantikassa administrerte tidlegare Feriefondet for fiskarar, jf. § 6 i lova. Ordninga med Feriefondet blir ikkje nytta lenger, sjølv om føresegna ikkje er formelt oppheva.

Vi må sjå lova om ferie for fiskarar i samanheng med den alminnelege lova om ferie (ferielova). I § 2 nr. 5 i ferielova blir det bestemt at ferie for fiskarar skal regulerast i ei eiga lov. Ferielova er ei av vernelovene på det arbeidsrettslege området, og omfattar dei fleste arbeidsforhold i privat og offentleg sektor. Lova gir arbeidstakarane bestemte minsterettar som hovudsakleg berre kan fråvikast ved avtale til gunst for arbeidstakarane. Reglar for feriefritid og feriepengar er også regulerte i ferielova.

Dei mest vesentlege skilnadene mellom lov om ferie for fiskarar og ferielova er i dag borte. Fleire av reglane har same karakter og innhald, og enkelte føresegner viser direkte til føresegner i den alminnelege ferielova.

2.2. Feriefondet for fiskarar

Ein tilsynelatande skilnad mellom lov om ferie for fiskarar og ferielova er ordninga med *Feriefondet for fiskarar* som tidlegare forvalta feriepengeordninga, jf. § 6. Men ordninga med Feriefondet er ikkje halden oppe i praksis, og føresegna er derfor utdatert.

2.3. Kven som har ein lovfesta rett til ferie

Lov om ferie for fiskarar omfattar *alle* som har arbeidet sitt om bord på fartøy som fell inn under verkeområdet til lova, jf. § 1 og § 2 – både arbeidstakarar og fiskarar med annan arbeidsrettsleg status. Dette inneber at lova også gjeld for eigaren av fartøyet når han/ho arbeider om bord, og for høvedsmann/skipper. Ferielova omfattar berre *arbeidstakarar* (alle som utfører arbeid i andre si teneste), slik også arbeidsmiljølova gjer.

2.4. Tidsrom for rett til ferieavvikling

Lova om ferie for fiskarar gir rett til færre samanhengande feriedagar i ”hovudferieperioden” enn det ferielova gjer. Fiskarane har rett til minst 12 dagar ferie i tidsrommet 16. mai til 30. september, med mindre driftsmessige grunnar gjer det nødvendig å leggje ferien utanfor dette tidsrommet. Etter ferielova har arbeidstakarane eit vilkårslaust krav på å få ta ut 18 dagar ferie i tidsrommet 1. juni til 30. september, jf. ferielova § 7 nr. 1.

2.5. Beregne feriepenger

Lov om ferie for fiskarar og ferielova

Etter lova om ferie for fiskarar skal feriepengane finansierast av fiskarane sjølve ved at arbeidsgivar trekkjer den gjeldande prosentsatsen i fiskarane si arbeidsforteneste og utbetalar beløpet som feriepenger når det blir ferie, jf. § 5. Ordninga etter ferielova er at feriepengane skal bereknast som eit *tillegg* til den løna som blir betalt ut i oppteningsåret, jf. ferielova § 10 nr. 1. Feriepengesatsen er 10,2 % for arbeidstakarar opp til 60 år, med eit tillegg på 2,3 % for arbeidstakarar over 60 år, jf. ferielova § 10 nr. 2 og 3. Dette gjeld også for fiskarar, jf. tilvisinga til ferielova i lov om ferie for fiskarar. Prosentsatsen kan fråvikast ved tariffavtale.

Arbeidstidsdirektivet

Arbeidstidsdirektivet (Europaparlaments- og Rådsdirektiv 2003/88/EF av 4. november 2003 om visse sider ved organisering av arbeidstida) i EU set rammer for medlemslanda si regulering av arbeidstida, medrekna ferie. Direktivet er eit minimumsdirektiv og er innlemma i EØS-avtalen. Noreg pliktar dermed å sørge for at norsk regelverk er i samsvar med direktivet.

Tidlegare var fiskarane unntatt frå verkeområdet til direktivet. I 2000 vart direktivet endra til å omfatte ein del sektorar og verksemdar som tidlegare var unntatt frå verkeområdet, og fiskarar vart også inkludert (jf. tidlegare direktiv 93/104/EF og endringsdirektivet 2000/34/EF).

I artikkel 7 i direktivet er det fastsett eit minimumskrav til årleg ferie for arbeidstakarane:

- Medlemsstatane skal setje i verk dei nødvendige tiltaka for å sikre alle arbeidstakarar *ein årleg betalt ferie på minst fire veker*, i samsvar med vilkåra for rett til ein slik ferie og tildeling av ein slik ferie, fastsett i nasjonal lovgiving og/eller praksis.
- Minimumsperioden for årleg betalt ferie kan ikkje erstattast av ei økonomisk godtgjersle, bortsett frå når arbeidsforholdet tar slutt.

EU-domstolen har tatt stilling til omgrepet "betalt ferie" i ei rekkje dommar. Domstolen har fleire gonger presisert det nærmare innhaldet i dette kravet, til dømes når arbeidstakaren blir sjuk i samband med fastsett ferie, og når arbeidstakaren berre har fått feriepenger for ein del av inntekta si. Gjennomgåande har arbeidstakarane fått medhald i domstolen, sjå særleg sak C-539/12, der domstolen slår fast at også provisjon skal inngå i feriepengegrunnlaget.

Domstolen har fleire gonger uttalt at retten til årleg betalt ferie er eit særleg viktig prinsipp i EUs sosiale lovgiving som det ikkje kan gjerast unntak frå. Det er lagt vekt på at formålet med feriepenger er å stille arbeidstakarar som er på ferie i ein økonomisk posisjon som kan samanliknast med den posisjonen dei er i når dei arbeider.

2.6. Sanksjonar

Brot på eventuelle forskrifter gitt etter lova om ferie for fiskarar § 10 kan straffast med bøter, jf. § 13. Brot på ferielova er ikkje straffbart utanom dei handlingar som blir ramma av dei

tilknytte reglane om utbetaling av feriepengar og lønn i arbeidsmiljølova §§ 14 og 15, jf. ferielova § 11 nr. 6.

2.7. Dei andre føresegnene i lova om ferie for fiskarar

Lova om ferie for fiskarar inneheld elles følgjande føresegner:

- § 1. *Verksemd som går inn under lova*
- § 3. *Definisjonar*
- § 8. *Fartøy som skifter eigar*
- § 9. *Feriegodtgjersle ved dødsfall*
- § 10. *Alternative finansieringsordningar*
- § 11. *Forskrifter. Det ufråvikelege ved lova*
- § 12. *Opplysningsplikt*
- § 14. *Ikrafttreding*

Etter lova om ferie for fiskarar § 1 gjeld lova for ”ethvert fartøy som brukes til ervervsmessig fiske eller fangst eller til føring av annens fangst sammen med egen”.

Lova om ferie for fiskarar § 3 definerer ferieåret som ”kalenderåret”.

Det følgjer av § 8 i lova at ”rett til ferie eller feriegodtgjøring endres ikke om fartøyet skifter innehaver (eier eller leier)”.

Etter § 9 går feriegodtgjersla inn i fiskaren sitt dødsbu ved eit eventuelt dødsfall.

Lova om ferie for fiskarar har i § 10 ei føresegn om alternative finansieringsordningar. Men denne føresegna har mist sin aktualitet etter at ordninga med statstilskot vart oppheva frå 1. januar 2014.

Paragraf 11 *første ledd* gir departementet heimel til å fastsetje forskrifter for gjennomføring av ei ferieordning for fiskarar etter denne lova. Det er likevel ikkje gitt forskrifter etter første ledd. I *andre ledd* kan departementet gi forskrift om bruken av lova for ”utsendte arbeidstakere, jf. arbeidsmiljøloven § 1-7”. Med heimel i denne føresegna er det gitt éi forskrift om utsendte arbeidstakarar: forskrift 16. desember 2005 nr. 1566. Denne forskrifta har også heimel i lov om ferie § 2 nr. 6. Etter § 11 *tredje ledd* kan det i forskrifter fastsetjast at ”reglene i lov om ferie helt eller delvis skal komme til anvendelse”. Det følgjer av § 11 *fjerde ledd* at ”lovens regler kan ved avtale fravikes til skade for fiskeren bare i de tilfeller hvor loven gir uttrykkelig hjemmel for det”. Fjerde ledd svarar til ferielova § 2 andre ledd.

Lova om ferie for fiskarar § 12 om opplysningsplikt, gir departementet heimel til å ”kreve av den som pålegges å gjennomføre trekk etter denne lov at han godtgjør å ha betalt på riktig måte de beløp som holdes tilbake i samsvar med denne lov eller bestemmelser gitt i medhold

av den”. Denne føresegna har vore uaktuell etter at ordninga med statstilskot vart oppheva frå 1. januar 2014.

Paragraf 14 gjeld ikrafttreding av lova om ferie for fiskarar.

3. Departementet si vurdering av behov for endringar

Fleire føresegner i lova om ferie for fiskarar har i seinare tid mist sin aktualitet, men er likevel ikkje oppheva. Til dømes vart ordninga med statstilskot til Feriefondet for fiskarar oppheva i 1994, men § 6 om Feriefondet er likevel ikkje formelt oppheva. Store deler av dette forslaget vil derfor vere reint oppryddingsarbeid, utan faktiske realitetsendringar.

Etter at ordninga med statstilskot til Feriefondet for fiskarar vart oppheva i 1994, er det berre på avgrensa område at lova om ferie for fiskarar skil seg frå ferielova. Hovudskilnaden gjeld *tidsrommet for ferieavvikling og berekningsmetoden for feriepengar*.

Departementet meiner at fiskarar som utfører arbeid i andre si teneste bør ha same rett til ferie som andre arbeidstakarar, og at det ikkje er tilstrekkelege argument for å føre vidare ein skilnad mellom fiskerinæringa og andre næringar når det gjeld tidsrommet for ferieavvikling og berekningsmetoden for feriepengar. Fiskarar som utfører arbeid i andre si teneste vil få dei same ferierettar som andre arbeidstakarar ved å gjere ferielova gjeldande også for fiskarar.

Det forenkler regelverket at den same ferielovgivinga gjeld for fiskarar som andre arbeidstakarar. Også Arbeidstidsdirektivet, med tilhøyrande praksis frå EU-domstolen, tilseier at fiskarar som arbeidstakarar bør omfattast av ferielova.

4. Departementet sine merknader til forslaga om lovendringar

4.1 Feriefondet for fiskarar

4.1.1 Rettsgrunnlag

Lov om ferie for fiskere

§ 6. Feriefondet.

Utgiftene ved administrasjon av ferieordningen dekkes av Feriefondet for fiskere.

4.1.2 Departementet si vurdering

Feriefondet for fiskarar vart tidlegare delvis finansiert ved eit statstilskot, og delvis ved at arbeidsgivar trakk en gjeldande prosentsats i arbeidsfortenesta til fiskaren. Etter dette vart feriepengane til fiskaren samla utbetalt gjennom Feriefondet. Garantikassa for fiskarar administrerte ordninga, og ordninga gjekk også fram av ei forskrift for ferieordninga for fiskarar (no oppheva).

Ordninga med statstilskot vart oppheva med verknad frå 1. januar 1994, og grunngevinga var at det statlege ferietilskotet i ferieordninga til fiskarane ville stride mot pliktene våre etter EØS-avtalen. Lovføresegna om Feriefondet for fiskarar er i dag ikkje oppheva, trass i at ho har mist sin aktualitet. Ferieavgifta blir no trekt av arbeidsgivar og blir utbetalt som feriepengar til fiskarane ved ferieavviklinga.

På denne bakgrunn foreslår departementet å

- oppheve lov om ferie for fiskere § 6 om Feriefondet

4.2 Kven som har ein lovfesta rett til ferie

4.2.1 Rettsgrunnlag

Lov om ferie for fiskere

§ 2. Rett til ferie.

Rett til ferie etter denne lovs §§ 3-9 har enhver som utfører arbeid om bord i fartøy som nevnt i § 1 og som er lønnet for det vesentlige med avtalt lønn, lott eller på tilsvarende måte.

Ferieloven

§ 2. Hvem loven omfatter

(1) (Arbeidstaker)

Enhver som utfører arbeid i annens tjeneste (arbeidstaker) har rett til ferie etter denne lov (...)

(5) (Fiskere)

Ferie for fiskere reguleres av lov 16 juni 1972 nr. 43.

4.2.1 Departementet si vurdering

Lov om ferie for fiskarar omfattar alle som har arbeidet sitt om bord på fiskefartøy. Dette inneber at ordninga også gjeld for fartøyeigaren når han/ho arbeider om bord, og også høvedsmann/skipper. Ferielova omfattar berre arbeidstakarar. Ferielova § 2 nr. 1 definerer arbeidstakar som ”enhver som utfører arbeid i annens tjeneste”. Dette svarar til definisjonen på arbeidstakar etter arbeidsmiljølova § 1-8.

Grunnen til den vide omfangsføresegna i lova om ferie for fiskarar går fram av Ot.prp. nr. 55 (1971-72) s. 5:

”Det synes for det første upraktisk å ha fiskere ombord i samme fartøy med forskjellige ferieordninger. Videre bør et ferieopplegg som forutsettes gjennomført med direkte statstilskott komme flest mulig yrkesfiskere til gode”

Då ordninga med statstilskott fall bort, fall samtidig hovudgrunngevinga for ei vid omfangsføresegn bort.

Den nærare bakgrunnen for at det er upraktisk å ha fiskarar om bord i same fartøy med ulike ferieordningar er ikkje heilt lett å sjå – slik situasjonen kan bli dersom lova om ferie for fiskarar blir oppheva. Dette omsynet bør derfor ikkje vege tungt i vurderinga.

Ved å oppheve lova om ferie for fiskarar ønskjer departementet at dei fiskarane som er å rekne som arbeidstakarar (”utfører arbeid i andre si teneste”) framleis skal ha ein lovfesta rett til ferie. Departementet ser ikkje behovet for at fiskarar som fell utanfor arbeidstakaromgrepet i ferielova skal omfattast av rettane i denne lova. Når Feriefondet ikkje lenger har nokon funksjon og blir oppheva, kan departementet ikkje sjå at det er nødvendig å regulere høvet til ferie for denne gruppa. Dette fordi dei står i ein annan posisjon enn arbeidstakarar, og kan bestemme over eiga arbeidstid mv.

Arbeidstakaromgrepet

Det kan oppstå utfordringar i vurderinga av om fiskarar fell inn under eller utanfor arbeidstakaromgrepet i ferielova. I enkelte høve kan det vere vanskeleg å slå fast kvar grensa mellom arbeidstakar og sjølvstendig oppdragstakar går. Sjølvstendig næringsdrivande, konsulentar og oppdragstakarar med vidare vil i utgangspunktet ikkje bli rekna som arbeidstakarar.

Fiskarar er ei ueinsarta gruppe som driv yrket sitt som sjølvstendig næringsdrivande båteigarar og einefiskarar, eller som båtmannskap som heilt eller delvis får lønna som lott (del av fangstutbyttet). Lotten blir fastsett som ein bestemt del av bruttoverdien av fangsten med frådrag for dei driftsutgiftene som er knytt til den enkelte reisa, det vil seie nettoverdien av fangsten. Det er ikkje uvanleg med ei fast, låg lønn (hyre) i tillegg til lotten, men lott vil utgjere hovudinntekta også i slike høve. Lottakarar kan også vere andre enn fiskarar, til dømes ein kokk eller ein maskinist.

Reiarane blir også rekna som sjølvstendig næringsdrivande. Berre eit fåtal av fiskarane er *båtmannskap* som heilt eller delvis blir lønna med lott. Majoriteten av dagens fiskarar er *båteigarar* og vil etter departementet sitt syn i utgangspunktet falle utanfor arbeidstakaromgrepet fordi dei er å rekne som sjølvstendig næringsdrivande. Dette synet ser også ut til å liggje til grunn i trygdellovgivinga, jf. NOU 2004:3 Arbeidsskadeforsikring på s 29:

”Justisdepartementet har gitt uttrykk for at båtmannskap faller inn under arbeidstakerbegrepet i loven om yrkesskadeforsikring”

Skatte- og trygderettsleg blir heile gruppa av fiskarar rekna som sjølvstendige næringsdrivande, sjølv om ein del av inntekta er hyre. Skattelova ser til dømes på inntekt frå fiske (lott) som næringsinntekt trass i at mannskapet er tilsett hos ein reiar og derfor ikkje er å rekne som næringsdrivande i skattelovas forstand. Ordinær hyreinntekt blir derimot rekna som lønnsinntekt og skattlagd etter gjeldande reglar. Skatte- og trygdereglar er likevel ikkje *avgjerande* for om fiskarar fell inn under arbeidstakaromgrepet. Vederlag i lott hindrar ikkje at fiskaren kan reknast som arbeidstakar i høve til reglane i sjømannslova, jf. NOU Rett om bord 2012:18 s. 141. Ein fiskar med vederlag i lott *kan* dermed reknast som arbeidstakar etter arbeidsrettslege reglar og som sjølvstendig næringsdrivande etter skatterettslege reglar.

For å vurdere om fiskarar fell inn under omgrepet arbeidstakar er det naturleg å ta utgangspunkt i om fiskaren er båtmannskap eller båteigar. Men dette vil berre vere retningsgivande i ei heilskapleg vurdering der det reelle underliggende er avgjerande, jf. Ot.prp. nr. 49 (2004-2005) s. 74.

Arbeidstakaromgrepet – liste med vurderingsmoment

Det er utvikla eit sett kriterier til hjelp når ein skal dra grensene mellom arbeidstakar og oppdragstakar, sjå Ot.prp. nr. 49 (2004-2005) om lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven) s. 73 som listar opp sju kriterium som kan tale for at det dreiar seg om eit arbeidstakarforhold:

1. Arbeidstakaren har plikt til å stille si personlege arbeidskraft til rådvelde og kan ikkje bruke medhjelparar for eiga rekning.
2. Arbeidstakaren har plikt til å underordne seg arbeidsgivaren si leiing og kontroll av arbeidet.

3. Arbeidsgivaren stiller til rådvelde arbeidsrom, maskiner, reiskapar, arbeidsmaterialar eller andre hjelpemiddel som er nødvendige for å utføre arbeidet.
4. Arbeidsgivaren ber risikoen for arbeidsresultatet.
5. Arbeidstakaren får vederlag i ei eller anna form for lønn.
6. Tilknytingsforholdet mellom partane har nokolunde stabil karakter, og kan seiast opp med bestemte fristar.
7. Det blir hovudsakleg arbeidd for éin oppdragsgivar.

Høgsterett understrekar i Rt. 2013 s. 342 at momentlista er vegleiande og at det skal gjerast ei heilskapleg vurdering der det også kan leggjast vekt på andre moment, jf. Rt. 1990 s. 903.

I Rt. 2013 s. 354 peikte Høgsterett på at det er intensjonen til lovgivaren at dei som har behov for vernet i arbeidsmiljølova, ferielova med vidare, blir verna.

Arbeidstakaromgrepet - fiskarar som er både båtmannskap og fartøyeigarar

Det finst tilfelle der fiskarar arbeider på fiskefartøy som båtmannskap, men i tillegg eig dei sitt eige fartøy. Fiskarar arbeider gjerne skift- og sesongbasert, og har også periodar der dei er i land. I friperiodar er det mogleg å få ei ekstraintekt ved til dømes å fiske med eige fiskefartøy. I slike høve kan det vere naturleg å ta utgangspunkt i hovudinntekta til fiskaren når ein skal vurdere om han er å rekne som arbeidstakar. Dersom hovudinntekta kjem frå arbeidet som båtmannskap på eit fiskefartøy som han sjølv ikkje eig, kan han ha behov for vernet i ferielova.

Departementet sitt forslag

På denne bakgrunn foreslår departementet å

- oppheve lov om ferie for fiskere § 2 om rett til ferie
- oppheve den alminnelege ferielov § 2 (5), slik at (berre) fiskarar som utfører arbeid i andre si teneste får ein lovfesta rett til ferie, jf. § 2 (1)

4.3 Tidsrom for rett til ferieavvikling

4.3.1 Rettsgrunnlag

Lov om ferie for fiskere

§ 4. Feriens lengde, tid for ferien m.v.

(...)

Fiskeren har rett til minst 12 dager av ferien i sammenheng i tiden 16. mai til 30. september med mindre driftsmessige grunner gjør det nødvendig å legge ferien utenfor dette tidsrom.

Ferieloven

§ 7. Tiden for ferie

(1) (Hovedferien)

Arbeidstaker kan kreve at hovedferie som omfatter 18 virkedager gis i hovedferieperioden 1 juni - 30 september (...)

4.3.2 Departementet si vurdering

Fiskarane har rett til minst 12 dagar ferie i tidsrommet 16. mai til 30. september, med mindre driftsmessige grunnar gjer det nødvendig å leggje ferien utanfor dette tidsrommet. Etter ferielova har arbeidstakarane eit vilkårslaust krav på å få ta 18 dagar ferie i tidsrommet 1. juni til 30. september, jf. ferielova § 7 nr. 1.

Då lova om ferie for fiskarar vart vedtatt, var vanleg ferietid i ferielova frå 16. mai til 30. september. Lova om ferie for fiskarar følgde med andre ord, då ho vart fastsett, ferielova sitt system når det gjeld tidsrommet for ferieavviklinga. Det kan derfor argumenterast for at fiskarane også bør kunne følgje dagens system i ferielova når det gjeld tidsrommet for rett til samanhengande ferie.

Grunngivinga for (berre) *to veker samanhengande ferie* går fram av St.meld. nr. 72 (1970-71) Om ferie for fiskere s. 7:

”fiskerinæringen [er] et typisk eksempel på en næring hvor det kan være forbundet med betydelige økonomiske skadevirkninger at produksjonen reduseres i sommertiden. Fisket er basert på at flåten retter seg etter visse naturgitte betingelser som man ikke har herredømme over. I 1965 ble ca. 43 % av årets totalfangst landet i tidsrommet 15. mars – 30 september. I verdi er den relative andel noe større i dette tidsrommet”

Grunngivinga for at fiskarar ikkje får ein vilkårslaus/obligatorisk rett til to samanhengande veker med ferie går fram av St.meld. nr. 72 (1970-71) Om ferie for fiskere, på same side:

”Utvalget finner det (...) noe betenkelig å lovfeste en obligatorisk ferieavvikling i sommertiden. Driften må fremfor alt innrettes etter de fangstmuligheter som til enhver tid er til stede, og det er derfor uheldig å låse noen del av ferien til fast bestemte perioder. Utvalget foreslår på denne bakgrunn at fiskeren har rett til ferie (...) med mindre særlige driftsmessige grunner taler i mot det”

Hovudgrunngivinga for at fiskarane har rett til ferieavvikling i minst 12 dagar, og at dette tidsrommet ikkje er vilkårslaust, er altså driftsmessige og økonomiske forhold. Nyare statistikk viser likevel at kvantum av landa fangst er størst ved starten og slutten av året, og ikkje i perioden 16. mai til 30. september. Driftsmessige og økonomiske forhold tilseier derfor at tidsrommet for rett til ferieavvikling for fiskarar bør endrast. Departementet meiner også at fiskarar bør ha same rett til ferie som andre arbeidstakarar, og at det ikkje er tilstrekkelege argument for å halde oppe denne skilnaden mellom fiskerinæringa og andre næringar.

På denne bakgrunn foreslår departementet å

- oppheve lov om ferie for fiskere § 4 om lengda på ferien, tid for ferien mv. slik at fiskarar som utfører arbeid i andre si teneste blir omfatta av ferielova, og dermed får ein vilkårslaus rett til ferie i same tidsrom som andre arbeidstakarar.

4.4 Berekning av feriepenger

4.4.1 Rettsgrunnlag

Lov om ferie for fiskere

§ 5. Finansiering.

Av arbeidsvederlaget skal den prosentsats som er bestemt i eller i medhold av lov om ferie § 10 nr. 2 jf. § 15 nr. 2 være feriegodtgjøring. Vedkommende departement kan fastsette en lavere trekkprosent. Feriegodtgjøringen skal tilbakeholdes i fiskerens arbeidsfortjeneste.

Ferieloven

§ 10. Beregning av feriepenger

(1) (Feriepengegrunnlaget)

Feriepenger fra arbeidsgiver beregnes på grunnlag av arbeidsvederlag som er utbetalt i opptjeningsåret.¹ Som arbeidsvederlag regnes ikke utbetalinger som gjelder dekning av utgifter til bilhold, kost, losji o l.

Følgende ytelser inngår ikke i feriepengegrunnlaget:

- a) feriepenger etter loven her som er utbetalt i opptjeningsåret,
- b) andel av nettoutbytte,
- c) fast godtgjøring som opptjenes og utbetales uavhengig av fravær på ferie eller
- d) verdien av varer, tjenester eller andre fordeler som ikke er pengeytelser. Verdien av hel eller delvis kost som mottas som del av arbeidsvederlaget skal likevel tas med i feriepengegrunnlaget.

Feriepengegrunnlaget skal fremgå av lønns- og trekkoppgaven for opptjeningsåret.

(2) (Den alminnelige prosentsats)

Arbeidstaker har rett til feriepenger fra arbeidsgiver med 10,2 prosent av feriepengegrunnlaget (jf nr. 1).

(3) (Forhøyet prosentsats for arbeidstakere over 60 år)

For arbeidstaker over 60 år med rett til ekstraferie etter § 5 nr. 2 forhøyes prosentsatsen med 2,3 prosentpoeng.

Feriepenger etter første ledd ytes ikke for den del av feriepengegrunnlaget som overstiger 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Ved beregningen skal det regnes med det grunnbeløp som gjaldt 31. desember i opptjeningsåret. Fratrer arbeidstaker i opptjeningsåret, skal det regnes med det grunnbeløp som gjaldt på fratredestidspunktet.

(4) (Opptjening av feriepenger under sykdom, foreldrepermisjon mv.)

Som arbeidsvederlag etter nr. 1 regnes også sykepenger utbetalt av arbeidsgiver i arbeidsgiverperioder. Tilsvarende gjelder omsorgspenger for inntil 10 dager som er betalt av arbeidsgiver ved barns eller barnepassers sykdom, jf. folketrygdloven⁵ kapittel 9.

Trygden betaler feriepenger av:

a) sykepenger utbetalt av folketrygden for inntil 48 dager hvert opptjeningsår, jf. folketrygdloven § 8-33. I tillegg betaler trygden feriepenger av sykepenger som arbeidsgiver får refundert fra trygden for arbeidstakere som er unntatt fra reglene om arbeidsgiverperioden etter folketrygdloven § 8-20 eller av omsorgspenger ved barns eller barnepassers sykdom ut over 10 dager etter folketrygdloven § 9-8, jf. § 9-9. Trygden betaler også feriepenger for inntil 12 uker (60 sykepengedager) av opplæringspenger og pleiepenger ved barns sykdom etter folketrygdloven § 9-17

b) svangerskapspenger for arbeidstakere for inntil 64 dager av stønadsperioden jf. folketrygdloven § 14-4.

c) foreldrepenger til arbeidstakere for inntil 12 uker med full sats eller for inntil 15 uker med 80 prosent av full sats jf. folketrygdloven § 14-8.

(5) *(Opptjening av feriepenger under militær og sivil plikttjeneste)*

Arbeidstaker som har arbeidet minst 3 måneder hos en arbeidsgiver, opptjener feriepenger hos denne under ulønnet fravær på grunn av:

a) pliktig militærtjeneste i henhold til lov 17. juli 1953 nr. 29 om verneplikt

b) pliktig tjeneste i Sivildforsvaret eller Heimevernet i opptil 3 måneder til sammen hvert opptjeningsår.

Feriepengene utregnes på grunnlag av det sykepengegrunnlag arbeidstakeren har etter folketrygdloven § § 8-28 til 8-30 den dag permisjonen tar til.

Arbeidstaker som ikke har vært i arbeid i virksomheten etter fraværet kan ikke kreve feriepenger etter første ledd, med mindre uteblivelsen skyldes arbeidsgivers oppsigelse eller helsemessige forhold.

(6) *(Fravikelighet)*

Reglene i denne paragraf om beregning av feriepenger fra arbeidsgiver, kan fravikes ved tariffavtale.

4.4.2 Departementet si vurdering

I følge lova om ferie for fiskarar skal feriepengane finansierast av fiskarane sjølve ved at arbeidsgivaren trekkjer den gjeldande prosentsatsen i fiskarane si arbeidsforteneste og utbetalar summen som feriepengar når fiskarane tar ferie. Ordninga etter ferielova er at feriepengane skal bereknast som eit *tillegg* til den lønna som blir utbetalt i opptjeningsåret, jf. ferielova § 10 nr. 1.

Tidlegare vart trekket betalt inn til Feriefondet for fiskarar, og fondet fekk samtidig midlar gjennom ordninga med statstilskot. Fiskarane sine feriepengar vart betalte ut samla gjennom Feriefondet. Departementet har ikkje gitt nokon nærmare retningslinjer for trekk og utbetaling av feriepengar etter at det statlege ferietilskotet vart fjerna frå og med 1994. Det blir såleis noko som er uklart i samband med at feriepengeordninga, utanom statstilskotet, skil seg frå det som er ordninga etter ferielova. Arbeidsrettsjuristen Lars Holo skriv om dette på www.retsdata.no i sin kommentar til § 5 at:

”Det er ikke lett å se hva som er begrunnelsen for dette. Forskjellen fra den alminnelige ordning synes å være knyttet til at fiskerne i forhold til skatte- og avgiftslovgivningen (...) betraktes som selvstendige næringsdrivende. Dette kan imidlertid vanskelig sees å være noen fyllestgjørende begrunnelse for den spesielle ordningen for feriepengenes vedkommende. På den annen side er ordningen innarbeidet mellom partene og det må antas at partene har fastsatt arbeidsvederlagets størrelse under den forutsetning at det

ikke kommer feriepenger i tillegg, men som en del av vederlaget. Trekkordningen med senere utbetaling av feriepenger til fiskeren, blir etter dette bare en spesiell form for gjennomføring av finansieringen av fiskerens ferieutgifter”

Arbeidstidsdirektivet artikkel 7 nr. 1 slår fast eit generelt utgangspunkt om krav til fire veker betalt ferie for arbeidstakarar. EU-domstolen har fleire gonger uttalt at retten til årleg betalt ferie er eit særleg viktig prinsipp i EUs sosiale lovgiving som det ikkje kan gjerast unntak frå. I lys av den siste utviklinga i praksisen til EU-domstolen kan det stillast spørsmål ved om ordninga for finansiering av feriepengar i lova om ferie for fiskarar kan karakteriserast som ”betalt ferie” i direktivet sin forstand.

Arbeidstidsdirektivet er eit døme på korleis sosialpolitikken til EU kan bety noko for fiskarar i Noreg. Det er vanskeleg å trekkje grensa for kva som fell innanfor og utanfor EØS-avtalen, som til dømes kva som blir rekna å høyre til norsk fiskeripolitikk. Utan å ta konkret stilling til kvar grensa går, legg departementet i denne saka til grunn at dei ferierettane som er å finne i arbeidstidsdirektivet også bør gjelde for norske fiskarar, på lik linje med fiskarar i EU generelt. Dessutan bør det vere ein klar fordel at alle arbeidstakarar har same ordning for å berekne feriepengar. På denne bakgrunn meiner departementet at også fiskarar bør omfattast av den ordinære ordninga i ferielova.

Det blir ikkje rekna feriepengar av lott, jf. tariffavtale mellom Norsk Sjømannsforbund og Fiskebåt. I følgje ferielova § 10 andre ledd bokstav b inngår ikkje ”andel av nettoutbytte” i feriepengesgrunnlaget. Departementet meiner at lott er å sjå som ”andel av nettoutbytte”, og at lotten dermed ikkje inngår i feriepengesgrunnlaget. Kva som blir rekna som nettoutbytte vil gå fram av gjeldande fiskeriovereinskomst fastsett av Norges Fiskarlag.

Elles vil det framleis vere mogleg å fråvike berekning av feriepengar for fiskarar ved tariffavtale.

På denne bakgrunn foreslår departementet å

- oppheve lov om ferie for fiskere § 5 om finansiering

4.5 Sanksjonar

4.5.1 Rettsgrunnlag

Lov om ferie for fiskere

§ 13. **Straffebestemmelser**

Den som overtrer bestemmelser gitt i medhold av denne lovs § 10, straffes med bøter.

4.5.2 Departementet si vurdering

Brot på eventuelle forskrifter gitt i medhald av lova om ferie for fiskarar § 10 kan straffast med bøter, jf. § 13. Brot på ferielova er ikkje straffbart utanom dei handlingar som blir ramma av dei tilknytte reglane om utbetaling av feriepengar og lønn i arbeidsmiljølova §§ 14 og 15, jf. ferielova § 11 nr. 6.

I praksis har denne skilnaden for tida ikkje noko å seie, fordi det ikkje er gitt forskrifter i medhald av § 10. Departementet meiner elles at det ikkje er tenleg å vidareføre straffeføresegna til ferielova.

På denne bakgrunn foreslår departementet å

- oppheve lov om ferie for fiskere § 13 om sanksjonar

4.6 Attverande føresegner i lov om ferie for fiskarar

4.6.1 Rettsgrunnlag

Lov om ferie for fiskere

§ 1. Virksomhet som går inn under loven.

Denne lov gjelder ethvert fartøy som brukes til ervervsmessig fiske eller fangst eller til føring av annens fangst sammen med egen. Hjelpefartøy ved fiske anses for å drive ervervsmessig fiske.

§ 3. Definisjoner.

Ferieåret etter denne lov følger kalenderåret. Det forutgående kalenderår er opptjeningsår.

§ 8. Fartøy som skifter eier.

Rett til ferie eller feriegodtgjøring endres ikke om fartøyet skifter innehaver (eier eller leier).

§ 9. Feriegodtgjøring ved dødsfall.

Dør fiskeren, går opptjent feriegodtgjøring inn i hans dødsbo.

§ 10. Alternative finansieringsordninger.

Det kan etter avtale mellom staten og fiskernes organisasjoner bestemmes at det skal ytes tilskott til feriegodtgjøring over statsbudsjettet. Etter avtale med fiskernes organisasjoner kan vedkommende departement bestemme at finansieringen av feriegodtgjøringen helt eller delvis skal skje ved andre trekkordninger enn den som er nevnt i § 5.

Feriefondet for fiskere består av innbetalt ferieavgift, tilskott til feriegodtgjøring som ytes over statsbudsjettet samt renteinntekter av fondets midler.

Vedkommende departement kan bestemme at det skal foretas trekk i oppgjør for levert fangst (produkttrekk). Departementet kan i tilfelle gi nærmere regler om hvem som skal gjennomføre trekket og om beregning, oppkreving, innbetaling og kontroll. Departementet kan bestemme at Feriefondets

midler kan nyttes til erstatning til fiskere som taper feriegodtgjøring på grunn av rederens manglende betalingsevne. Departementet kan også bestemme at skyldig ferietrekk skal være tvangsgrunnlag for utlegg, og at det skal ytes renter av beløp som ikke betales i tide.

Feriegodtgjøring av midler som nevnt i denne paragrafs 1. ledd skal ytes uavhengig av den enkelte fiskers inntekt og komme dem til gode som driver helårsfiske uavhengig av om de har rett til ferie etter denne lovs § 2. Nærmere regler for disponeringen av midlene, herunder hvilke krav som stilles til deltaking i fiske, fastsettes av departementet.

Dersom feriegodtgjøring finansieres etter reglene i denne paragraf, kan vedkommende departement bestemme at trekkprosenten etter § 5 skal reduseres tilsvarende eller trekket falle bort.

§ 11. Forskrifter. Lovens ufravikelighet.

Vedkommende departement fastsetter nærmere forskrifter for gjennomføringen av en ferieordning for fiskere etter denne lov.

Departementet gir forskrift om lovens anvendelse for utsendte arbeidstakere, jf. arbeidsmiljøloven § 1-7.

Uten hinder av loven kan det i forskrifter bestemmes at reglene i lov om ferie helt eller delvis skal komme til anvendelse.

Lovens regler kan ved avtale fravikes til skade for fiskeren bare i de tilfelle hvor loven gir uttrykkelig hjemmel for det.

§ 12. Opplysningsplikt.

Vedkommende departement kan kreve av den som pålegges å gjennomføre trekk etter denne lov at han godtgjør å ha betalt på riktig måte de beløp som holdes tilbake i samsvar med denne lov eller bestemmelser gitt i medhold av den.

§ 14. Ikrafttreden.

Denne lov trer i kraft fra den dag Kongen bestemmer.

4.6.2 Departementet si vurdering

Dette lovforslaget inneber at alle (fiskarar) som utfører arbeid i andre si teneste, er omfatta av lov om ferie (ferieloven). Departementet ser derfor ikkje noko behov for å halde på lov om ferie for fiskarar § 1. Om ferielova omfattar ein fiskar er avhengig av om han som arbeidstakar utfører arbeid for andre, og ikkje av om fartøyet blir brukt til ervervsmessig fiske eller fangst, til føring av andre sin fangst eller liknande.

Lov om ferie for fiskarar § 3 og ferielova § 4 er like i innhald ved at begge føresegnene seier at ferieåret følgjer kalenderåret, og oppteningsåret for feriepengar er det føregåande ferieåret. Det er derfor ikkje behov for å vidareføre lov om ferie for fiskarar § 3.

I lova om ferie for fiskarar § 8 står det at retten til ferie eller feriegodtgjersle ikkje blir endra om fartøyet skifter innehavar. Denne føresegna må vi sjå i samanheng med ferielova § 12, som i innhald tyder det same. Departementet ser derfor ikkje noko behov for å vidareføre lov om ferie for fiskarar § 8.

Når det gjeld feriegodtgjersle ved dødsfall, er lov om ferie for fiskarar § 9 og ferielova § 11 nr. 5 første ledd like i innhald. Dersom arbeidstakaren døyr, skal alle opptente feriepengar utbetalast til buet. Lov om ferie for fiskarar § 9 kan derfor opphevast.

Lov om ferie for fiskarar har i § 10 ei føresegn om alternative finansieringsordningar. Men føresegna har mist sin aktualitet etter at ordninga med statstilskot vart oppheva frå 1. januar 2014. Det er derfor behov for å oppheve lov om ferie for fiskarar § 10.

Lov om ferie for fiskarar § 11 gjeld forskrifter og at lova er ufråvikeleg. *Første, andre og tredje ledd* i føresegna gir heimel til å fastsetje forskrifter. Det er fastsett éi forskrift med heimel i denne føresegna: forskrift om lovens anvendelse for utsendte arbeidstakere. Denne forskrifta har også heimel i ferielova § 2 nr. 6. Ved å endre tilvisinga for heimelen ser departementet det som uproblematisk å oppheve dei tre første ledda i føresegna. Føresegna om det ufråvikelege i § 11 *fjerde ledd* svarar til ferielova § 3 andre ledd. Det er derfor heller ikkje behov for å vidareføre § 11 fjerde ledd.

Lov om ferie for fiskarar § 12 om opplysningsplikt har mist sin aktualitet etter at ordninga med statstilskot vart oppheva frå 1. januar 2014. Det er derfor behov for å oppheve denne føresegna.

Til slutt er det naturleg å oppheve lov om ferie for fiskarar § 14 om ikrafttreding.

På denne bakgrunn foreslår departementet å

- Oppheve lov om ferie for fiskere § 1. *Virksomhet som går inn under loven*
- Oppheve lov om ferie for fiskere § 3. *Definisjoner*
- Oppheve lov om ferie for fiskere § 8. *Fartøy som skifter eier*
- Oppheve lov om ferie for fiskere § 9. *Feriegodtgjøring ved dødsfall*
- Oppheve lov om ferie for fiskere § 10. *Alternative finansieringsordninger*
- Oppheve lov om ferie for fiskere § 11. *Forskrifter. Lovens ufravikelighet*
- Oppheve lov om ferie for fiskere § 12. *Opplysningsplikt*
- Oppheve lov om ferie for fiskere § 14. *Ikrafttreden*

5 Administrative og økonomiske konsekvensar, konsekvensar for det samiske folk

Hovudformålet med lovforslaget er å forenkle regelverket, og også gi fiskarar som utfører arbeid i andre si teneste dei same ferierettar som andre arbeidstakarar.

Ved å oppheve lova om ferie for fiskarar vil regelverket for ferierettar bli meir oversiktleg fordi utdaterte føresegner blir oppheva. Ved å gi fiskarar som utfører arbeid i andre si teneste same ferierettar som andre arbeidstakarar - medrekna likt tidsrom for rett til ferieavvikling og lik berekningsmetode for feriepengar - vil lovendringane vere ei klar forenkling av regelverket. Forslaget er såleis i tråd med regjeringa sin moderniseringsagenda: fornye, forenkle og forbetre.

Fiskarar som utfører arbeid i andre si teneste og tar imot hyre vil ved ein ny berekningsmetode for feriepengar få feriepengane som eit *tillegg* til den hyra som blir utbetalt i oppteningsåret, jf. ferielova § 10 nr. 1. I praksis vil dette gi hyremottakarar høgre lønn enn opphavleg avtalt. Denne lønnsauken kan om ønskjeleg justerast ved til dømes å avtale ei lågare grunnhyre til neste år.

Departementet kan ikkje sjå at forslaget har nokon spesielle konsekvensar for det samiske folk.

6. Departementet sine forslag til lovendringar

6.1. Forslag til lov om oppheving av lov av 16. juni 1972 nr. 43 om ferie for fiskere

Lov 16. juni 1972 nr. 43 om ferie for fiskere blir oppheva.

6.2. Forslag til lov om endring i lov 19. april 1988 nr. 21 om ferie (ferieloven)

I lov 19. april 1988 nr. 21 om ferie (ferieloven) blir det gjort følgjande endringar:

§ 2 nr. 5 blir oppheva. Noverande nr. 6 blir nr. 5.